

**UCHWAŁA NR XXVII/179/21
RADY GMINY ŻYTNO**

z dnia 25 marca 2021 r.

w sprawie ustanowienia herbu, flagi, baneru i pieczęci Gminy Żytno oraz zasad ich używania

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i poz. 1378), art. 3 ust. 1-3 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. z 2016 r. poz. 38), po zasięgnięciu opinii Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, uchwała się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się herb Gminy Żytno, według opisu zawartego w § 2 uchwały.

2. Wzór graficzny herbu określa załącznik Nr 1 do uchwały.

§ 2. W herbie Gminy Żytno wykorzystano symbolikę herbu Zadora z dodaniem elementu przyrodniczego - kłosów zbóż. Godła herbu stanowią: głowa lwa w kolorze srebrnym (białym) ziejąca ogniem w postaci sześciokątnej płomienia w kolorze czerwonym, skierowana w prawo i trzy kłosa zbóż ujęte w snop w kolorze złotym (żółtym). Godła umieszczone są w polu tarczy herbowej w kolorze błękitnym (niebieskim) otoczonej czarną linią konturową.

§ 3. 1. Ustanawia się flagę Gminy Żytno według opisu zawartego w § 4 uchwały.

2. Wzór graficzny flagi określa załącznik Nr 2 do uchwały.

§ 4. Flaga Gminy Żytno to płat prostokątny o proporcjach 5:8 (wysokość do długości) w kolorze błękitnym (niebieskim), na którym w centralnej części znajdują się godła herbu Gminy Żytno (bez otoki tarczy herbowej).

§ 5. 1. Ustanawia się baner Gminy Żytno według opisu zawartego w § 6 uchwały.

2. Wzór graficzny banneru określa załącznik Nr 3 do uchwały.

§ 6. Baner Gminy Żytno jest pionowym odwzorowaniem flagi na płacie o proporcjach 4:1 (wysokość do szerokości). Godła herbu Gminy Żytno umieszczone są centralnie w górnej, błękitnej (niebieskiej) części banera.

§ 7. 1. Ustanawia się pieczęcie: Gmina Żytno, Wójt Gminy Żytno i Rada Gminy Żytno według opisu zawartego w § 8 uchwały.

2. Pieczęcie, o których mowa w ust. 1 używają do sygnowania ważnych i uroczystych dokumentów:

- 1) Wójt Gminy Żytno;
- 2) Urząd Gminy Żytno;
- 3) Rada Gminy Żytno.

3. O użyciu pieczęci Gminy Żytno i Wójta Gminy Żytno decyduje Wójt Gminy, o użyciu pieczęci Rady Gminy Żytno decyduje Przewodniczący Rady.

4. Pieczęcie Gminy mogą być odciskane:

- 1) w tuszu o kolorze czerwonym;
- 2) w materiałach plastycznych, jak lak o kolorze czerwonym i wosk o barwie naturalnej.

5. Odciski pieczęci wykonane w tuszu, laku, wosku powinny być umieszczane na dokumencie bezpośrednio pod tekstem.

6. Wzory graficzne pieczęci określone są w załącznikach Nr 4, 5 i 6 do uchwały.

§ 8. Pieczęcie Gminy Żytno zaprojektowano w trzech wariantach: pieczęć Gmina Żytno, pieczęć Wójt Gminy Żytno i pieczęć Rada Gminy Żytno. Pieczęcie we wszystkich przypadkach, są okrągłe, o średnicy 36 mm, z godłami herbu Gminy Żytno bez tarczy herbowej, umieszczonymi pośrodku w polu pieczętnym, oddzielonym linią perełkową od otoku z majskulową legendą w postaci odpowiednio: GMINA ŻYTNO, WÓJT GMINY ŻYTNO, RADA GMINY ŻYTNO. Legenda rozdzielona jest dwoma dywizorami - sześciopromiennymi heraldycznymi gwiazdkami (konturowe bez wypełnienia). Litery w legendzie otokowej są proste w formie, bez zdobień.

§ 9. Uzasadnienie zastosowanej symboliki w herbie, fladze, banerze i pieczęciach oraz rys historyczny zawiera załącznik nr 7 do uchwały.

§ 10. 1. Symbole Gminy, o których mowa w § 1-8 stanowią własność Gminy Żytno, są znakami prawnie chronionymi i powinny być używane wyłącznie w kształcie, proporcjach i kolorach zgodnych ze wzorami graficznymi ustalonymi w niniejszej uchwale.

2. Używanie symboli Gminy odbywa się na zasadach określonych w uchwale.

§ 11. 1. Prawo używania herbu, flagi, baneru na mocy niniejszej uchwały przysługuje:

- 1) Urzędowi Gminy Żytno;
- 2) Wójtowi Gminy Żytno;
- 3) Radzie Gminy Żytno;
- 4) gminnym jednostkom organizacyjnym;
- 5) gminnym jednostkom pomocniczym;
- 6) innym podmiotom wykonującym w imieniu Gminy Żytno zadania o charakterze użyteczności publicznej – z zastrzeżeniem § 12 ust. 4 i § 13 ust. 1.

§ 12. 1. Herb, flagę i baner Gminy Żytno umieszcza się w pomieszczeniach, na budynkach i przed budynkami stanowiącymi siedzibę Gminy Żytno, jednostek organizacyjnych Gminy Żytno i miejsc posiedzeń organów Gminy Żytno.

2. Symbole, o których mowa w ust. 1 mogą być używane przez podmioty wymienione w § 11 ust. 1 w innych miejscach z okazji świąt, uroczystości, rocznic gminnych, państwowych, wyborów, referendów, podczas imprez organizowanych przez Gminę Żytno, podczas imprez promujących Gminę Żytno.

3. Herb Gminy Żytno może być umieszczany przez podmioty wymienione w § 11 ust. 1 na:

- 1) pismach i drukach urzędowych;
- 2) oficjalnych stronach internetowych;
- 3) Biuletynie Informacji Publicznej, której administratorem jest Gmina Żytno;
- 4) na tablicach informacyjnych i witaczach przy drogach na terenie Gminy Żytno;
- 5) na materiałach promocyjnych Gminy Żytno;
- 6) dyplomach, nagrodach i upominkach przyznawanych przez Wójta Gminy Żytno;
- 7) blankietach i wizytówkach używanych w celach służbowych przez Wójta Gminy Żytno.

4. Flaga Gminy Żytno może być wywieszana przez wszystkich mieszkańców Gminy Żytno na terenie ich posesji oraz przez przedsiębiorstwa, firmy i instytucje, których siedziby znajdują się na terenie Gminy Żytno samodzielnie lub łącznie z flagą państwową z okazji świąt narodowych dla podkreślenia ich podniosłego charakteru, bez potrzeby uzyskania zgody Wójta Gminy Żytno.

§ 13. 1 Dopuszcza się możliwość używania herbu Gminy Żytno przez osoby fizyczne i inne podmioty w celach komercyjnych po uzyskaniu zgody Wójta Gminy Żytno.

2. Zgoda na wykorzystanie herbu udzielana jest przez Wójta Gminy Żytno na pisemny wniosek, zawierający opis celu, do którego będzie używany herb oraz uzasadnienie użycia herbu, a w szczególności wzoru druku, projektu graficznego przedmiotu, na którym ma być umieszczony herb.

3. Wójt Gminy może żądać uzupełnienia wniosku o podanie innych szczegółowych informacji.

4. Zasady i warunki wykorzystania herbu określa pisemna umowa.

5. Wzór wniosku o wyrażenie zgody na używanie herbu Gminy Żytno stanowi załącznik Nr 8 do uchwały.

§ 14. 1. Herb i flaga i baner Gminy Żytno powinny być umieszczane, używane i rozpowszechniane wyłącznie w sposób zapewniający należną im cześć, powagę i poszanowanie.

2. Wójt Gminy Żytno może zakazać używania herbu, jeżeli podmiot używający nie uzyskał zgody lub wykorzystuje ten symbol w sposób nie zapewniający należytego szacunku i czci albo godzący w powagę i prestiż Gminy Żytno lub naraża na szkodę interes Gminy Żytno.

§ 15. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Żytno.

§ 16. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Żytno

mgr Cezary Huć

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXVII/179/21
Rady Gminy Żytno
z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR GRAFICZNY HERBU GMINY ŻYTNO

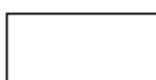
C: 0%, M: 20%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 90%, M: 58%, Y: 0%, K: 0%

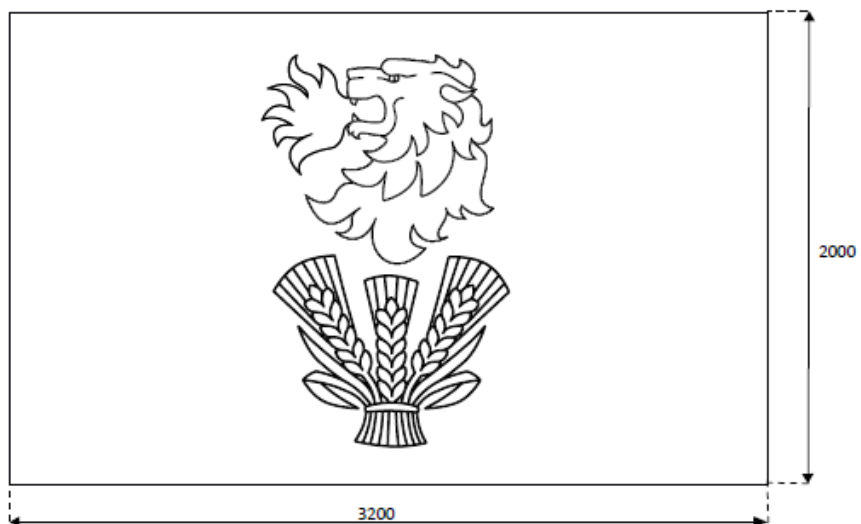
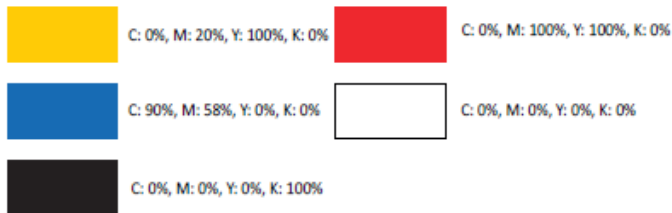
C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr XXVII/179/21
Rady Gminy Żytno
z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR GRAFICZNY FLAGI GMINY ŻYTNO

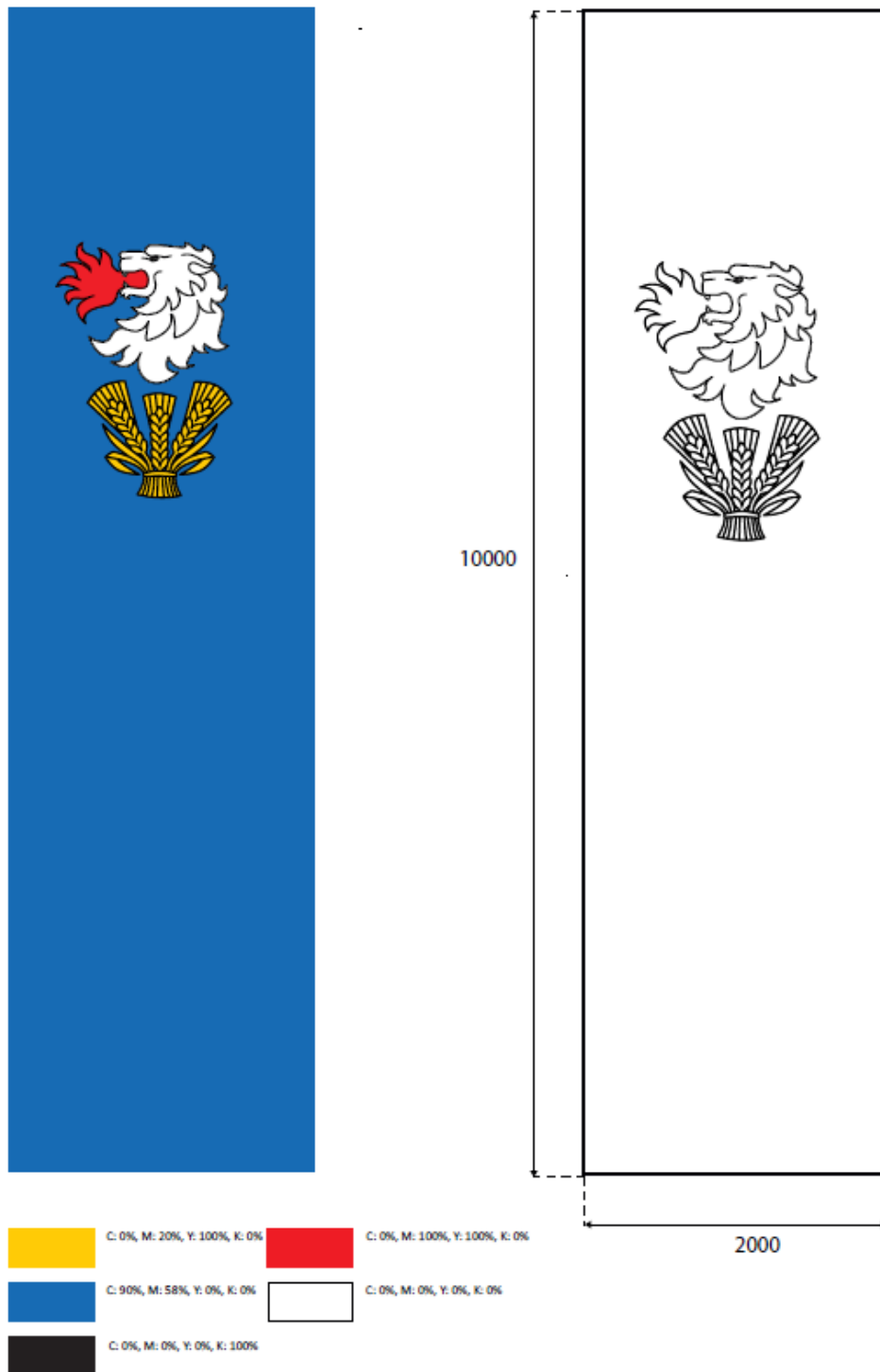

Załącznik Nr 3 do uchwały Nr XXVII/179/21

Rady Gminy Żytno

z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR GRAFICZNY BANERU

Załącznik Nr 4 do uchwały Nr XXVII/179/21
Rady Gminy Żytno
z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR GRAFICZNY PIECZĘCI GMINY ŻYTNO

Ø 36 mm

Załącznik Nr 5 do uchwały Nr XXVII/179/21
Rady Gminy Żytno
z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR GRAFICZNY PIECZĘCI WÓJTA GMINY ŻYTNO

Ø 36 mm

Załącznik Nr 6 do uchwały Nr XXVII/179/21
Rady Gminy Żytno
z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR GRAFICZNY PIECZĘCI RADY GMINY ŻYTNO

∅ 36 mm

Załącznik Nr 7 do uchwały Nr XXVII/179/21
Rady Gminy Żytno
z dnia 25 marca 2021 r.

Łukasz KOPERA

**Uzasadnienie historyczno-heraldyczne
projektów symboli Gminy Żytno**

Częstochowa, sierpień 2019 r.

1. Charakterystyka Gminy Żytno

Źródło: Urząd Gminy Żytno.

Gmina Żytno to gmina wiejska położona w południowo-wschodnim krańcu powiatu radomszczańskiego województwa łódzkiego, utworzona w obecnym kształcie w wyniku reformy administracyjnej kraju 1 stycznia 1973 r. Wschodnią granicę gminy stanowi rzeka Pilica, będąca na tym odcinku granicą między województwem łódzkim i świętokrzyskim. Na północy graniczy z gminami Wielgomłyny i Kobiele Wielkie, od zachodu zaś z gminami Gidle, Dąbrowa Zielona oraz na południu z gminami Kluczewsko, Włoszczowa i Koniecpol. Obszar gminy zajmuje powierzchnię 197,5 km², zamieszkały przez 5190 (czerwiec 2018). W skład gminy wchodzi 36 wsi zgrupowanych w 24 sołectwa. Wśród nich: Borzykowa, Borzykówka, Budzów, Ciężkowiczki, Czechowiec, Czechowiec Kolonia, Grodzisko, Kozie Pole, Łazów, Maluszyn, Mała Wieś, Mosty, Pągów, Pierzaki, Polichno, Pukarzów, Rędziny, Rogaczówek, Sady, Sekursko, Silnica, Silniczka, Sudzinek, Żytno.

Pod względem geograficzno-przyrodniczym gmina Żytno położona jest w północno-zachodniej Małopolsce, a charakteryzują ją duże kompleksy leśne oraz stosunkowo gęsta sieć rzek, strumieni i stawów rybnych. Obszary leśne, na które składają się m.in. rezerwat „Dębowiec” i uroczyska „Domaniew” oraz „Sowin”, niewątpliwie świadczą o największym bogactwie przyrodniczym gminy. Spośród lokalnych wód natomiast na pierwsze miejsce wysuwa się rzeka Pilica, która w miesiącach wiosenno-letnich przyciąga rzesze miłośników sportów wodnych (kajakarstwo). Poza tymi elementami przyrody na terenie gminy znajduje się wiele pięknych zakątków o tradycyjnie polskim krajobrazie łąk i pól. Te ostatnie, o średniej i słabej jakości gleby, są obsiewane przeważnie żytem, rzadziej pszenicą, przez co ustępują co raz częściej kompleksom leśnym.

2. Tradycje lokalnych struktur administracyjnych

Mówiąc o terenie dzisiejszej gminy Żytno musimy mieć na uwadze jej potrójny charakter lokalnych struktur administracyjnych, z których gmina powstała. A wyłoniła się z połączenia trzech byłych gromadzkich rad narodowych: Borzykowej, Maluszyna i Żytna, z których dwie ostatnie stanowiły w dawnych wiekach lokalne centra administracyjne (miasta, dóbr i gmin). Wszystkie wskazane miejscowości dały początek także sieci parafialnej na terenie obecnej gminy.

Rejon życiński od zarania państwa polskiego położony był na peryferiach większych prowincji, posiadając wybitnie pograniczny charakter. Na rzece Pilicy bowiem od czasów średniowiecza po rozbiory Polski wsparła

się granica dawnego księstwa, a później województwa sieradzkiego, z ziemią sandomierską. W ziemi sieradzkiej Żytno, będące wówczas miastem, wraz z okolicami znalazły się w powiecie radomskim, czyli radomszczańskim. Czasy upadku Rzeczypospolitej wymusiły nową mapę administracyjną dla kraju, na której teren dzisiejszej gminy Żytno znalazł się początkowo w zaborze pruskim, a potem rosyjskim. Zasadnicze zmiany w przynależności terytorialnej gminy zaszyły dopiero po drugim rozbiórce w 1793 r., kiedy Żytno i okolice wraz z powiatem radomskim (tj. radomszczańskim) znalazły się w departamencie łęczyckim z siedzibą w Piotrkowie. Trzeci rozbiór Polski w 1795 r. wymusił kolejne zmiany administracyjne i rejon życieński znalazł się w departamencie kaliskim. Taki stan organizacyjny utrzymał się do czasu powstania Księstwa Warszawskiego w 1807 r. Istotnym elementem nowego podziału administracyjnego w Księstwie było zaprzestanie korzystania władzy świeckiej z podziału na parafie, a wprowadzenie gminy, jako najniższego stopnia w administracji państwowej (dekret królewski z 23 lutego 1809 r.). W tym okresie zaistniały dawne gminy Maluszyn i Żytno, powstałe na podbudowie dotychczasowych struktur parafialnych. Dokumenty źródłowe, zachowane dla tego okresu, nie wskazują natomiast, aby w Księstwie Warszawskim istniała gmina Borzykowa. Kolejne lata niewoli Polaków przyniosły włączenie gmin Maluszyn i Żytno do Królestwa Polskiego, utworzonego w 1815 r. i połączonego ściśle z Cesarstwem Rosyjskim. Dopiero w tym okresie możemy mówić o ustanowieniu trzeciej jednostki samorządowej na terenie dzisiejszej gminy Żytno, jaką była gmina Borzykowa (1819 r.). Królestwo Polskie podzielono na województwa, obwody i powiaty, a te na gminy. Przyjęto zasadę, że w przypadku gmin wiejskich, władzę wójta będą sprawować z mocy prawa właściciele wsi. Po klęsce powstania listopadowego (1830-1831) władze carskie dążyły do unifikacji struktur administracyjnych Królestwa z Imperium Rosyjskim. Mocą postanowienia carskiego z 7 marca 1837 r. zostały przemianowane województwa na gubernie, a obwody na powiaty. Zmiany te jednak nie ingerowały w strukturę powiatu radomszczańskiego, w granicach którego pozostawał rejon życieński. Większe znaczenie dla tego terenu miała wprowadzona w 1859 r. nowa organizacja gminna, która przewidywała utworzenie gminy wiejskiej na obszarze 50 domostw, a nie jak do tej pory na podstawie zaledwie 10 dymów. Z postanowień tych nie skorzystała jednak Borzykowa, która w niedługim czasie została rozbita pomiędzy gminy Maluszyn i Koniecpol. Kolejny zryw narodowy Polaków w 1863 r. (powstanie styczniowe) wymusił na zaborcy rosyjskim jeszcze większe zespolenie obszaru Królestwa z Cesarstwem Rosyjskim. Największe znaczenie dla tego celu miała ustawa administracyjna z 1866 r. Kraj podzielono wówczas na 10 guberni, a te na powiaty z podziałem na gminy miejskie i wiejskie. Powiat radomski, tj. radomszczański (nazywany noworadomskim) z rejonem życieńskim, znalazł się w guberni piotrkowskiej. Ta sama ustawa zakładała redukcję miast zasadniczo do jednego miasta – siedziby władz powiatowych. W ten sposób zmieniał się nieco układ granic gmin i z mapy administracyjnej zniknęła gmina Borzykowa, zlikwidowana ostatecznie w 1867 r. Miejscowości rozdzielono pomiędzy dwa centra administracyjne: Żytno i Maluszyn. W skład interesujących nas tutaj gmin znalazły się 44 miejscowości: gmina Żytno – Żytno, Bugaj, Bystrzyca, Czech, Fryszerka, Gorgoń, Kozie Pole, Magdalenki, Mała Wieś, Rogaczówek, Rędziny, Silnica, Sekursko, Załawie, Kępa, Wymysłów, Pławidła, Ewina i Jacków; gmina Maluszyn – Maluszyn, Mosty, Kąty, Sudzinek, Sudzin Wielki, Ciężkowiczki, Silniczka, Polichno, Czarny Las, Pukarzów, Pierzaki, Barycz, Krzętów, Rogi, Budzów, Pągów, Czechowiec, Ferdynandów, Ignaców, Łazów, Niebyła, Borzykowa, Sady, Turznia i Wola Życieńska.

Ukształtowany podział na gminy utrzymał się do 1950 r., kiedy to władze administracyjne powojennej Polski Ludowej dokonały jego rewizji, tworząc w ich miejsce gromadzkie rady narodowe. Te funkcjonowały do 1972 r. i obejmowały miejscowości skupione wokół trzech siedzib gromadzkich rad narodowych Borzykowej, Maluszyna i Żytna. W 1973 r. powrócono do dawnego systemu gminnego przy jednoczesnym wzroście liczby województw i likwidacji powiatów. W wyniku tych zmian wyłoniła się gmina Żytno obejmująca dawne gromadzkie rady narodowe w Borzykowej, Maluszynie i Żytnie, którą przydzielono do województwa częstochowskiego, utworzonego w 1975 r. Ten stan prawny przetrwał do r. 1999, kiedy, w wyniku reformy administracyjnej kraju przeprowadzonej za rządów III RP, skorzystano z dawnej tradycji podziału ziem na powiaty, wprowadzając je przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby województw. W ten sposób gmina Żytno w dotychczasowych granicach znalazła się ponownie w powiecie radomszczańskim i województwie łódzkim, zajmując miejsce na najdalej wysuniętym południowo-wschodnim krańcu tej struktury terytorialnej.

3. Rozwój sieci parafialnej

Zanim wyłonił się zastany podział administracyjny kraju, istotne znaczenie dla społeczności lokalnych posiadała struktura parafialna. Na terenie gminy Żytno funkcjonują trzy parafie, które w układzie chronologicznym przyjmują następującą kolejność powstania: Borzykowa, Żytno i Maluszyn.

Za najstarszy ośrodek chrześcijaństwa na terenie gminy Żytno, datowany na początek XIII w., uchodzi Borzykowa. W tym czasie wieś znana była jako własność książęca, w której odbył się znaczący zjazd duchowieństwa pod przewodnictwem arcybiskupa gnieźnieńskiego Henryka Kietlicza i kilku książąt dzielnicowych. Parafia Borzykowa, jak i pozostałe ośrodki kościelne na terenie gminy, przynależały wówczas do archidiecezji ze stolicą w Gnieźnie. Niewykluczone, że w roku 1210, kiedy doszło do zjazdu duchowieństwa i książąt piastowskich, odbyła się konsekracja pierwszej świątyni parafialnej w Borzykowej, nie wiadomo jednak przez kogo fundowanej. Co do spotkania ważnych osób w podzielonym na dzielnice państwie, miało ono wydźwięk zarówno kościelny, jak i państwowy. W zamian za poparcie do tronu krakowskiego Leszka Białego, arcybiskup Henryk Kietlicz uzyskał pewne ustępstwa dla duchowieństwa. Najważniejszymi z nich były przyznany Kościołowi przywilej *ius spoli*, czyli wolności od przejmowania przez księcia po śmierci biskupa jego dóbr (ruchomości i kosztowności), a także swobodny wybór biskupów, bez wpływów ze strony książąt. Można powiedzieć, że synod borzykowski, jak chcą niektórzy, stał się podstawą niezależności Kościoła katolickiego od państwa w Polsce. Bez wątpienia wydarzenie roku 1210 było najważniejszym w dziejach Borzykowej tak w dziedzinie kościelnej, jak i politycznej.

W 1360 r. król Kazimierz Wielki zamienił Borzykową na wieś Siadca pod Żarnowcem (woj. śląskie) i tym samym miejscowość straciła na znaczeniu, stając się własnością prywatną niejakiej pani Wroczi, wdowy po Stępcie. Kolejnymi właścicielami wsi wymieniani są Borzykowscy herbu Abdank i Koniecpolscy herbu Pobóg. Dziedziczni właściciele wsi stawali się zarazem kolatorami (opiekunami) miejscowego kościoła parafialnego. Dzięki nim w Borzykowej swobodnie rozwijało się duszpasterstwo wiernych, które prowadzili wyłącznie duchowni diecezjalni. Pierwszy opis parafii, pozostawiony przez prymasa Jana Łaskiego w 1522 r., zdradza szczegóły o funkcjonowaniu tego ośrodka kościelnego. Borzykowa przynależała wówczas do dekanatu brzeźnickiego w archidiaconacie uniejowskim. We wsi stał kościół parafialny pod tytułem św. Piotra Apostoła, nad którym opiekę sprawowali miejscowi dziedzice. Proboszczem był wówczas ks. Piotr z Białej. Wsi składających się na parafię było dziesięć. Wśród nich: Borzykowa, Borzykówka, Pągów, Polichno, Pukarzew, Grodzisko, Ruda Grodziska, Okołowice, Stanisławice i Łysiny. Na utrzymaniu proboszcza pozostawał wikariusz i kierownik miejscowej szkoły parafialnej. Parafia nie posiadała w tym czasie organisty. Nieopodal cmentarza parafialnego znajdował się dom dla zagrodnika, który miał pracować w gospodarstwie plebańskim. Do probostwa należało kilka działów ziemi, łąki, ogród oraz las w kierunku wsi Pukarzew, w którym znajdowały się pnie pszczele. Wierni składali na rzecz proboszcza dziesięcinę zwykłą oraz kolędę w wysokości jednego grosza od domu.

Stan posiadania parafii borzykowskiej przedstawiony w „Liber beneficiorum” był potwierdzany w kolejnych stuleciach przez władze kościelne wizytujące probostwo, a także samych proboszczów. Z relacji tych ostatnich wiemy, że w drugiej połowie XVIII wieku w Borzykowej został wybudowany szpital, czyli przytułek dla ubogich mieszkańców parafii. W tym czasie przy miejscowym kościele pracował już organista, który posiadał niewielki dom przy cmentarzu. Ten mógł prowadzić także nauczanie początkowe dzieci, gdyż w Borzykowej nie było wówczas nauczyciela z prawdziwego zdarzenia. Nie najlepiej wyglądał w tym czasie stan budynków kościelnych i plebańskich, które nie były należycie utrzymane i wymagały natychmiastowej naprawy.

Po rozbiorach Polski nastąpiły jeszcze cięższe warunki dla działalności Kościoła katolickiego. Władze pruskie, a potem rosyjskie, pod zarządem których znalazły się wszystkie parafie rejonu życieńskiego, prowadziły gospodarkę rabunkową. W 1818 r. ustanowiono nowy podział kościelny ziem polskich pod zaborami. Borzykowa wraz z parafią Maluszyn i Żytno znalazła się w nowo ustanowionej diecezji kujawsko-kaliskiej, powiecie radomszczańskim. W tym czasie w parafii Borzykowa znalazły się nowe miejscowości, tj. Czechowiec, Ignaców, Turznia, Łabądź, Sady, Pierzaki. Lata okupacji rosyjskiej na tym terenie szczególnie dały się poznać duchowieństwu polskiemu w nieustannych kontrolach i sporządzanych raportach do władz ze stanu posiadania parafii. Nakładane podatki, a także uszczuplanie dochodów kościelnych na sprawy narodowe (powstanie listopadowe i styczniowe) powodowały zubożenie materialne. Pogarszający się z roku na rok stan świątyni parafialnej wymusił na władzach guberni kaliskiej zezwolenie na budowę nowego kościoła z cegły i kamienia. Prace nad jego wzniesieniem rozpoczęły się w 1841 r. i trwały intensywnie przez trzy lata. W dniu 29 października 1844 r. oficjał piotrkowski ks. Mikołaj Lefrenc dokonał wstępnego poświęcenia nowej świątyni. Jej konsekracji zaś dopełnił 28 maja 1886 r. biskup kujawsko-kaliski Aleksander Bereśniewicz. Przy okazji poświęcenia nowego kościoła podano jego wezwanie św. Piotra i Pawła Apostołów.

Szczególną aktywność materialną w dziele budowy kościoła borzykowskiego wykazali ówczesni właściciele Borzykowej, a zarazem kolatorowie parafii Wincenty Witkowski i Emilia Kołaczowska. Udział w tym przedsięwzięciu zaznaczyli także parafianie oraz ówczesny proboszcz ks. Edward Narkiewicz. Borzykowa cieszyła się wprawdzie nowym kościołem parafialnym, ale polityka władz zaborczych względem

duchowieństwa katolickiego pozostawała niezmienna do czasu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Drugą parafią powstałą na terenie gminy Żytno, według przyjętego porządku chronologicznego, był ośrodek kościelny w Żytnie. Miejscowość znana była w XII wieku, jako własność rycerska niejakiego Kagnimira, a następnie jego brata Christona (Krystyna). Fakt ten zarejestrowano w dokumencie patriarchy Monacha, wydany w 1198 r. dla klasztoru bożogrobców w Miechowie, a później potwierdzono w tzw. albumie miechowskim („*Christon frater Canimeri dedit Zitnam, quam decambuiit Prefatus Cagnimirus pro Borouna et Comeou*”). Z zapisu dowiadujemy się, że rzeczony Christon nabył Żytno od swego brata Cagnimira w wyniku transakcji zamiany, w ten sposób, że ten ostatni otrzymał za Żytno aż dwie wsie, co do których położenia historycy nie są zgodni. Niemniej jednak fakt ten wskazuje już na znaczącą pozycję Żytna w tym okresie. Dokument Manocha został sporządzony najprawdopodobniej w chwili przekazania Żytna bożogrobcom, którzy jednak nie utrzymali go długo w swych rękach.

Najdalej na początku XIV stulecia Żytno ponownie znalazło się we władaniu panów świeckich. Wyzbycie się osady przez zakonników mogło wynikać ze zbytnej odległości Żytna od klasztoru miechowskiego, który i tak posiadał liczne dobra w ziemi krakowskiej. Nie jest jednak wykluczone, że bożogrobcy w okresie posiadania Żytna zdążyli zapoczątkować w tej wsi, właśnie z uwagi na zbytnią odległość od klasztoru w Miechowie, życie kościelne (np. wznosząc kaplicę). Wydaje się to bardzo prawdopodobne, gdyż ich następca Przedbor zadorski, zwrócił się do arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogorii Skotnickiego w 1358 r. z prośbą, aby ten nadał plebanowi w Żytnie dziesięcinę snopową ze wsi Silnica i Rędziny. To oznaczało, że w tym czasie w Żytnie zaistniała już w pełni zorganizowana parafia. Taki stan faktyczny potwierdził wizytujący parafię prymas Jan Łaski na początku XVI wieku z podaniem wiadomości, że w tym mieście stał kościół św. Wawrzyńca, a prawo patronatu nad nim sprawowali miejscowi właściciele z rodu Życieńskich herbu Zadora. Proboszczem był wówczas ks. Jakub z Rzek. Miejscowości składających się na parafię było siedem. Wśród nich: miasto Żytno, Żytno Małe (Mała Wieś), Silnica, Rogaczówek, Sekursko, Rędziny i Cielętniki. Na utrzymaniu proboszcza pozostawał wikariusz i kierownik miejscowej szkoły parafialnej. Do probostwa należało kilka działów ziemi położonych w różnych miejscach, łąki oraz ogrody. Wierni składali na rzecz proboszcza dziesięcinę zwykłą oraz kolędę w wysokości jednego grosza od domu i po połowie grosza od chałupnik.

Pod koniec XVI wieku dobra życieńskie przeszły w ręce Bielskich, którzy zdołali wybudować w Żytnie nowy kościół parafialny. Świątynia stała w tym samym miejscu, gdzie poprzednia, ale jej konsekracja odbyła się dopiero po ponad stu latach, w 1716 r. Wtedy podano nowe wezwanie kościoła Matki Bożej Szkaplerznej i św. Wojciecha obok istniejącego od dawna tytułu św. Wawrzyńca.

W drugiej połowie XVII wieku Żytno było już we władaniu rodziny Siemieńskich herbu Leszczyc. Nowe stosunki własnościowe wynikające z obrotu ziemią wymusiły reorganizację granic parafii, której nadal patronowali panowie świeccy. W 1761 r. od kościoła życieńskiego odłączone zostały Cielętniki, gdzie dziedzic Józef z Bystrzanowic Bystrzanowski, łowczy piotrkowski, pobudował świątynię i doprowadził do utworzenia parafii. W ten sposób do kościoła w Żytnie należały już tylko następujące miejscowości: miasteczko Żytno, Mała Wieś, Rędziny, Silnica Wielka, Kozie Pole, Rogaczówek, Sekursko, Pustkowie, Magdalenki, Czechowiec, Bugaj i Załawie. W takich granicach parafia życieńska przetrwała do rozbiorów.

Nieszczęśliwe lata zaborów przyniosły trwałe pogorszenie stanu kościoła parafialnego i zabudowań plebańskich, co zmusiło jego kolatorów – Siemieńskich, do wystawienia nowej, murowanej świątyni. Dla kościoła został wytyczony plac w obrębie posiadłości dworskiej właścicieli Żytna. Prace budowlane rozpoczęły się wmurowaniem kamienia węgielnego 4 października 1860 r. Budowa trwała 14 lat. Większość funduszy na jej zakończenie pochodziła od kolatorki – Franciszki z Dembińskich Siemieńskiej, wdowy po Janie Nepomucenie Siemieńskim (1790-1855), a także składek parafian. Nowy kościół w Żytnie został konsekrowany 30 maja 1885 r. przez biskupa diecezji kujawsko-kaliskiej Aleksandra Bereśniewicza. Świątynia otrzymała nowe wezwanie Niepokalanego Poczęcia NMP, a w ołtarzu głównym umieszczono obraz Matki Bożej Szkaplerznej przeniesiony z dawnego kościoła. Stary plac kościelny uporządkowano, a do grzebania zmarłych wytyczono nowy cmentarz za wsią.

Przy kościele życieńskim prowadzono zwyczajne duszpasterstwo parafialne, a rodzina Siemieńskich sprawowała urzędowy nadzór nad świątynią do czasu ustanowienia diecezji częstochowskiej w 1925 r. Odtąd sprawy parafii oddano wyłącznie pod zarządzającego nią proboszcza i wiernych. Nieznacznie zmienił się także układ miejscowości składających się na parafię w ten sposób, że jedne wsie zniknęły z tego terenu, a pojawiły

się nowe. Dotąd miejscowościami tworzącymi ośrodek parafialny w Żytnie są: Żytno, Bugaj, Załawie, Ewina, Kępa, Kozie Pole, Magdalenki, Mała Wieś, Pławidła, Rędziny, Rogaczówek, Silnica, Wymysłów-Zabrodzie.

Trzecią parafią, o której możemy mówić, że powstała najpóźniej na terenie gminy Żytno, jest ośrodek kościelny w Maluszynie. Duszpasterstwo parafialne było tam zorganizowane już w 1412 r., co oznacza, że czas powstania parafii w Maluszynie można datować znacznie wcześniej, nawet dwa wieki wstecz. Miejscowość znana była już bowiem w 1266 r., kiedy to książę sieradzki Leszek Czarny zatrzymał się w jej obrębie, aby dokonać transakcji sprzedaży wójtostwa w mieście Radomsku i pobliskiej wsi Stobiecko za 20 grzywien srebra niejakiemu Godunowi. Pierwszy dokładny opis parafii poznajemy, podobnie jak powyższych ośrodków kościelnych, z „Liber beneficiorum” Jana Łaskiego, sporządzonego na początku XVI wieku. Według tej relacji w Maluszynie stał już drewniany kościół pw. św. Krzyża i św. Mikołaja, a proboszczem jego był Szymon z Kurzelowa. Parafia posiadała także wikarego i nauczyciela szkoły parafialnej. Prawo patronatu nad świątynią zachowywali właściciele wsi Pukarzewscy herbu Szreniawa z pobliskiego Pukarzowa. Nie jest wykluczone, że członkowie tego rodu byli fundatorami pierwszej maluszyńskiej świątyni. Parafię w tym czasie tworzyło dziesięć miejscowości: Maluszyn, Mosty, Barycz, Sudzinek i Sudzin, Gościęcín, Ruda Arcybiskupia, Ruda Pukarzewskiego, Łazów, Wola Życińska. Wierni byli zobowiązani proboszczowi składać po kolędzie po jednym groszu od domu, a ponadto pracować na polu plebańskim jeden dzień w tygodniu. Dziesięcinę zwyczajną proboszcz pobierał z pól dziedzica, natomiast z ziem kmiecych dziesięcina była oddawana dla kapituły gnieźnieńskiej. Tylko z karczmy i młyna w Baryczy dziesięcina była przekazywana po połowie dla proboszcza w Maluszynie i w Niedospielinie.

W XVIII wieku Maluszyn wraz z przyległościami znalazł się we władaniu rodziny Ostrowskich herbu Korab, która wywodziła się z sieradzkiego. W ten sposób Ostrowscy stali się także nowymi kolatorami kościoła maluszyńskiego. Znacząca pozycja właścicieli dóbr Maluszyn, jaką osiągnęli w kolejnym stuleciu, przyczyniła się także do sprawnego funkcjonowania parafii. Jeszcze w drugiej XVIII wieku wieś mogła cieszyć się nowym kościołem parafialnym, wzniesionym z cegły i kamienia, który zastąpił dotychczasową świątynię drewnianą z czasów Pukarzewskich. Nowy kościół parafialny został wzniesiony ze składek proboszcza ks. Jakuba Kochankiewicza oraz wiernych, ale znaczące prace przy jego wykończeniu i wyposażeniu ponieśli Ostrowscy. Świątynia została doprowadzona do stanu użyteczności w 1787 r., kiedy nastąpiło jej wstępne poświęcenie, czyli benedykcja.

Lata zaborów nie były dla parafii okresem straconym. W dalszym ciągu postępowały prace przy kościele parafialnym, przy którym księża diecezjalni mogli prowadzić zwyczajne duszpasterstwo. Na terenie parafii funkcjonowały dwie szkoły elementarne (Maluszyn i Silniczka), utrzymywane przez dwór, a w samym Maluszynie otwarto także szpital gminny, dotowany również przez Ostrowskich. W 1895 r. właściciele Maluszyna wybudowali na miejscowym cmentarzu parafialnym kaplicę św. Barbary, która zastąpiła dotychczasową drewnianą świątynię. Nowa kaplica stała się mauzoleum miejscowych dziedziców, ale ci oddali ją pod zarząd proboszcza maluszyńskiego. Na początku XX wieku dokończono budowy kościoła parafialnego, aby mogła odbyć jego konsekracja, której dokonał 17 września 1903 r. biskup diecezji kujawsko-kaliskiej Stanisław Zdzitowiecki. Wszystkie te dzieła nie powstałyby bez zaangażowania wspólnego plebanii i dworu, co tylko potwierdza dobrą współpracę obu podmiotów.

Pomimo wysokiej pozycji Korabitów Ostrowskich parafia nie uniknęła pewnych represji ze strony rządu rosyjskiego. Najdotkliwymi z nich była konfiskata ziemi kościelnej po ogłoszeniu aktu uwłaszczeniowego w 1864 r., a ponadto zostały uszczuplone kosztowności parafii, które przekazywano na rzecz sprawy narodowej, tj. powstańców listopadowych i styczniowych. W wyniku polityki administracyjnej zaborców zmienił się także układ granic parafii maluszyńskiej i w ten sposób już na początku XIX wieku od kościoła w Maluszynie odłączono zapiliczną wieś Gościęcín. Pozostałe miejscowości, tj.: Maluszyn, Mosty, Budzów, Silniczka, Czarny Las, Łazów, Ferdynandów, Barycz, Ciężkowiczki, Wola Życińska, Błonie, Kąty, Sudzin i Sudzinek, pozostają w granicach parafii do dziś.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. władze duchowne w łączności ze Stolicą Apostolską podjęły starania o uporządkowanie struktur kościelnych. W 1925 r. powstała m.in. diecezja częstochowska. W jej granicach wraz z nowo utworzonym dekanatem gidelskim znalazły się także ośrodki kościelne w Borzykowej, Maluszynie i Żytnie. W 1992 r. diecezja częstochowska została podniesiona bullą Jana Pawła II do rangi archidiecezji.

4. Tradycje używania znaków heraldycznych na terenie gminy

a) symbolika gmin w czasach historycznych

Gmina Żytno, ani dawne jednostki samorządu terytorialnego składające się na nią, nie posiadają tradycji posługiwania się znakami herbowymi. Mimo małomiasteczkowego charakteru Żytna, nie wiadomo dokładnie kiedy i przez kogo lokowanego, nie udało się ustalić żadnych zabytków sfragistycznych z herbem tego miasta. Tym bardziej nie są znane żadne tradycje heraldyczne pomniejszych miejscowości z terenu gminy, poza wizerunkami herbów miejscowych rodów szlacheckich.

Od momentu powołania dekretem królewskim z 1809 r. gminy jej urzędnicy posługiwali się pieczęciami z symboliką szczebla wyższego, a więc gubernialną i państwową. Pieczęć najczęściej przybierała wówczas kompilację elementów symboli z obu szczebli administracyjnych. Z tego okresu udało się odnaleźć odciski pieczęci na aktach urzędu stanu cywilnego dla wszystkich trzech gmin (parafii) Borzykowa, Maluszyn i Żytno. Należy jednak przy tym wspomnieć, że obowiązek rejestracji metrykalnej w Księstwie Warszawskim wprowadzono po rzeczonym dekrete króla saskiego, Fryderyka Augusta II. Prowadzenie i utrzymanie ksiąg powierzono proboszczom, którzy z urzędu stawali się urzędnikami stanu cywilnego. Taki stan prawny trwał do 1825 r., kiedy to na obszarze Królestwa Polskiego akta stanu cywilnego połączono z metrykami kościelnymi. Także w tym wypadku proboszcz parafii stawał się urzędnikiem państwowym. W okresie Drugiej Rzeczypospolitej utrzymano kościelno-świecki charakter urzędów stanu cywilnego, a ich rozdzielenie nastąpiło dopiero w 1946 r.

Akta metrykalne, zarówno z okresu Księstwa Warszawskiego, jak i lat późniejszych, przechowują instytucje archiwalne odnośnie dla gminy Żytno (Archiwum Państwowe w Częstochowie, Archiwum Państwowe w Łodzi i Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie). Z wybranych ksiąg i dokumentów zostaną zaprezentowane odciski pieczęci właściwych jednostek USC:

Rys. 1, 2. Pieczęć okrągła z napisem: URZĄD DO AKTÓW STANU CYWILNEGO GMINY/ŻYTNO, pośrodku herb Księstwa Warszawskiego.

Rys. 3, 4. Pieczęć okrągła z napisem: URZĄD STA[NU] CYWILN[EGO] / PARAFII BORZYKO[WA] WIEL[KA] / POWIAT PIOTRK[OWSKI], pośrodku herb Królestwa Polskiego.

Rys. 5, 6. Pieczęć okrągła z napisem: KRÓLESTWO POLSKIE / URZĄD STA[NU] CYWILN[EGO] GM[INY] / MALUSZYŃSKIEY / OB[WÓD] PIOTRK[OWSKI], pośrodku herb Królestwa Polskiego.

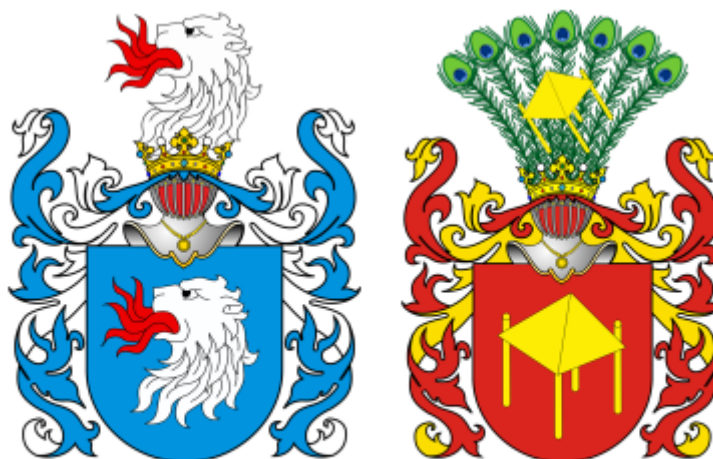
Rys. 7, 8. Pieczęć okrągła z napisem: KRÓLESTWO POLSKIE /URZĘDNIK STANU/ CYWILNEGO GMINY/ ŻYTNO, pośrodku herb Królestwa Polskiego.

Rys. 8, 9. Pieczęć okrągła z napisem w języku rosyjskim (tłumaczenie): WÓJT GMINY ŻYTNO/ NOWORADOMSKI POWIAT, pośrodku herb guberni piotrkowskiej.

b) Heraldyka miejscowych rodów szlacheckich

Na terenie gminy Żytno w przeszłości zaznaczyło swoją obecność kilka rodów, z których największe wpływy zdobyli Życieńscy herbu Zadora, Pukarzowscy herbu Szreniawa, Ostrowscy herbu Korab, Siemieńscy herbu Leszczyc oraz Potoccy herbu Pilawa Srebrna.

Zadora

Leszczyc

Znaczącym rodem rycerskim, który najwcześniej zdobył wpływy na obszarze dzisiejszej gminy Żytno, byli Życieńscy herbu Zadora. Przedstawiciele tego rodu mogli pojawić się na omawianym terenie najpóźniej w XIV wieku, kiedy w źródłach pojawia się postać Przedbora Rędzińskiego, właściciela m.in. interesujących nas Rędzin, Żytna i Silnicy, podstolego krakowskiego 1364-1370. Najprawdopodobniej po podziale fortuny tegoż w XV wieku doszło do wykształcenia się linii Zadorów Życieńskich. Ci byli w posiadaniu Żytna z pewnością na początku XVI wieku. W tym czasie Żytno znane było już jako miasto („*Zythna, oppidum*” – brzmi tytuł wizytacji prymasa Jana Łaskiego), z czym wiązało się posiadanie praw miejskich, o które mogli zabiegać odznaczający się wysoką pozycją społeczną jego właściciele – Życieńscy. Z dokumentów późniejszych wiemy, że w miasteczku stał ratusz i szpital dla ubogich, tzw. *xenodochium*. Życieńscy, którzy zaznaczyli swoją obecność w Żytnie do końca XVI wieku byli w posiadaniu także innych wsi na terenie dzisiejszej gminy Żytno, m.in. Małej Wsi, Rędzin, Rogaczówka, Sudzina Wielkiego i Woli, nazywanej od ich nazwiska Życińska. Jako dziedziczni właściciele byli także opiekunami miejscowej parafii i ponosili pewne obowiązki względem stanu materialnego kościoła św. Wawrzyńca, który stał w sąsiedztwie ratusza. Z pewnością działalność tego rodu przyczyniła się do większego rozkwitu miasta Żytna, które w tamtym czasie mogło konkurować z podobnymi ośrodkami miejskimi w regionie - Kurzelowem, Przedborzem, czy Koniecpolem.

Żytno od Życieńskich przeszło w ręce Bielskich, a od tych do Siemieńskich herbu Leszczyc, którzy na tym terenie zaznaczyli swoją obecność w połowie XVII wieku. Gniazdem rodowym Siemieńskich były Siemienice w Ziemi Łęczyckiej, skąd przedstawiciele tej rodziny rozprzestrzenili się w XV wieku na teren Ziemi Sieradzkiej, a nawet powędrowali na Ruś Czerwoną. Tradycja rodzinna utrzymuje, że Żytno w ręce Siemieńskich herbu Leszczyc, władających na Masłowicach, przeszło w 1634 r. Dotąd jednak nie są znane okoliczności wejścia Żytna w posiadanie Siemieńskich. Pierwszym, dobrze znanym, przedstawicielem tego rodu był Jacek Siemieński (zm. 1819 r.). W drugiej połowie XVIII wieku występuje jako stronnik króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, urzędnik wojskowy, cześnik radomszczański (1784), a także poseł na Sejm Wielki. Po trzecim rozbiórce wycofał się z życia politycznego i osiadł w Żytnie, które wówczas utraciło już prawa miejskie. Po Jacku domenę życieńską odziedziczył najmłodszy z synów, Jan Nepomucen. Kariera polityczna tego przedstawiciela rodu, którą robił wzorem ojca, sprowadziła go do Żytna dopiero po upadku powstania listopadowego (1831 r.). Wtedy Żytno i okolice przeżyły znaczące ożywienie gospodarcze. W samym Żytnie dokończono budowy okazałego dworu, przy którym dawnym zwyczajem urządzono rozległy park, a w folwarkach zaprowadzono na dużą skalę hodowlę bydła mlecznego, które dostarczało niezbędnego surowca (mleka) do produkcji serów, a także unowocześniono gospodarkę wodną, rozbudowując sieć młynów i uruchomiono gorzelnię. Czynnione przez Siemieńskiego inwestycje nie były jednak tak dochodowe, jak te, które będzie można obserwować w sąsiednich dobrach Maluszyn, należących do Korabitów Ostrowskich.

Po śmierci Jana Nepomucena Siemieńskiego w 1855 r. Żytno wraz z majątkiem przeszło w ręce jego syna Władysława, zaangażowanego w powstanie styczniowe. Aresztowany po jego upadku nie powrócił do Żytna, a jego dział przejął bratanek Jacek Siemieński (zm. 1872). Działalność tego ostatniego kontynuowali syn Leonard (zm. 1915) oraz wnuk Jacek (zm. 1977), jako ostatni właściciele Żytna i Rędzin.

Druga połowa XIX wieku, która była okresem wielkich przemian politycznych i przeobrażeń w gospodarowaniu ziemią, przyniosła dalszy wzrost własności ziemskiej Siemieńskich. Przyczyniały się do tego podnoszona kultura rolna, założony chmielnik w Silnicy, a także zwiększona hodowla koni półkrwi arabskiej. Poczynaniom tym towarzyszyło przeobrażanie Żytna w reprezentacyjną siedzibę dworską. Po wybudowaniu w pierwszej połowie XIX stulecia dworu przyszedł czas na wzniesienie nowego kościoła parafialnego, który wybudowano z kamienia w latach 1860-1876. Jego strzeliste wieże górują nad Żytnem i daleką okolicą do dziś.

Szreniawa

Korab

Innym rodem, jaki pojawił się na terenie ówczesnej gminy Żytno w średniowieczu byli Pukarzowscy herbu Szreniawa, władający całą Pukarzędz. Podobnie jak Życieńscy, mogli powziąć nazwisko od siedziby rodowej. W XIV stuleciu Pukarzowscy są już w posiadaniu następujących miejscowości w gminie, m.in.: Maluszyna, Pierzaków, Mostów, osady młyńskiej Kozieł, Sudzinka, Irządz, Ciężkowiczek i Kątów. Z najważniejszych inicjatyw Pukarzowskich na tym terenie wiąże się fundacja kościoła parafialnego w Maluszynie w 1562 r., który wznosił jako wotum ekspiacyjne za bratobójstwo Paweł Pukarzowski. Po podziale dóbr na początku XVII wieku ród Pukarzowskich traci na znaczeniu i ostatecznie znika z tego terenu na początku kolejnego stulecia. W ich miejsce pojawiają się mało znaczący Danieleccy, Duninowie i Malczewscy. Ci ostatni występują jako właściciele dóbr Maluszyn. Coraz silniejsze wpływy na tym terenie zaczęli zdobywać Ostrowscy herbu Korab, wywodzący się z Ostrowia pod Sieradzem. Pierwszy przedstawiciel tego rodu – Kazimierz, stał się w 1738 r. właścicielem klucza Maluszyn, tj. Maluszyna, Ciężkowiczek, Sudzinka i Kątów. Ostrowscy początkowo rezydowali w Rudce (Gmina Wielgomłyny), ale już w połowie XVIII stulecia Michał Ostrowski s. Kazimierza, chorąży piotrkowski, wybiera nadpoliczny Maluszyn na siedzibę rodową i zaczyna wznosić reprezentacyjny dwór, który w kolejnym stuleciu urośnie do rangi wielkopańskiej rezydencji. Z czasem nastąpiło także powiększenie dóbr Korabitów Ostrowskich, co dokonało się w drodze zakupu, spadku lub kolejnych ożenków przedstawicieli tego rodu. Największą zatem fortunę zgromadził Wojciech Ostrowski, s. Michała, poseł na Sejm z radomszczańskieho, a następnie także senator-kasztelan. Dobra rodzinne Ostrowskich zamykały się wówczas w czterech kluczach: Maluszyn, Rudka, Radoszewnica i Bąkowa Góra, a więc znacząco wykraczały poza teren obecnej gminy Żytno. Działalność Ostrowskich na tym terenie zaznaczyła się nieprzerwanie do 1923 r. Przedstawiciele tego rodu w każdym pokoleniu zdobywali coraz znakomitsze tytuły, nie zapominając przy tym o posiadanej fortunie. Jeszcze w XIX wieku politykę agrarną Wojciecha kontynuował jego syn Aleksander, doskonały strateg, przemysłowiec i polityk, prezes Towarzystwa Rolniczego. Aleksander Ostrowski uczynił z Maluszyna wielkopańską rezydencję, powiększając teren dworu o nowe zabudowania oddzielone od reszty wsi szerokim ozdobnym murem. Jego zasługą było urządzenie w dobrach sześciu szkół elementarnych, ochronek, a także szpitala gminnego na potrzeby okolicznej ludności. Równie wzorowo prowadził politykę rolną w poszczególnych folwarkach, spośród których na uwagę zasługiwały łąki polewane w obrębie wsi Ciężkowiczki i Krzędów. Duże zasługi Aleksander Ostrowski

poczynił także dla uposażenia miejscowej parafii, dbając, jako kolator, o należyty wygląd świątyni parafialnej i dostateczne uposażenie probostwa (wzniósł nową plebanię). Politykę gospodarczo-społeczną kontynuował w majątku Maluszyn syn Aleksandra – Józef, który zdobył najwyższe tytuły wśród przedstawicieli rodu. Karierę zaczynał jako prawnik po studiach w Szkole Głównej Warszawskiej na urzędzie sędziego okręgu gminnego. Jednocześnie, mając za sobą studia przyrodnicze na zagranicznych uniwersytetach (Berlin, Halle, Hohenheim), gospodarował w rodzinnym majątku Maluszyn. Idąc w ślady swoich przodków w linii męskiej, włączył się do wielkiej polityki, jako współtwórca i pierwszy prezes Stronnictwa Polityki Realnej, poseł rosyjskiej Rady Państwa, a u schyłku życia, jako regent Królestwa Polskiego. Po bezpotomnej śmierci Józefa Ostrowskiego w 1923 r., dobra Maluszyn przeszły w ręce Potockich herbu Pilawa Srebrna z Chrzastowa (Koniecpol). Był to już jednak schyłek wielkiej własności ziemskiej, którą zlikwidowały w powojennej Polsce władze komunistyczne.

5. Motywy doboru elementów godła i barw herbu gminy Żytno

Terytorium gminy Żytno nie wyróżnia się szczególnymi cechami fizyczno-geograficznymi czy przyrodniczymi. Jedyne elementem, który można brać pod uwagę, jest rzeka Pilica, ale ten dopływ Wisły opływa zaledwie pogranicze gminy na jej odcinku południowo-wschodnim. Do Pilicy wpadają zaś liczne strumienie, tworząc gęstą sieć wód lokalnych. Lasy, które stanowią blisko 40% powierzchni gminy, są wprawdzie bogate w różnorodny drzewostan, w którym przeważa sosna pospolita, to jednak ani rezerwat „Dębowiec” ani uroczyska „Domaniew” i „Sowin” nie są na tyle wyróżniające, aby uznać je za symbole gminy. Tereny uprawne regionu życieńskiego zachowują zaś charakter wybitnie rolniczy, ziem średniej i słabej jakości, głównie IV i V klasy, obsiewanych przeważnie żytem, rzadziej pszenicą.

Mimo rangi średniowiecznych metryk parafii Borzykowa, Żytno i Maluszyn trudno znaleźć także symbol religijny, który mógłby wyróżniać całość terytorium zespolonego w gminę. Pomijając trudności z wykorzystaniem tradycyjnych wizerunków patronów parafii św. św. Piotra i Pawła Apostołów (Borzykowa), Najświętszej Marii Panny (Żytno) i św. Mikołaja (Maluszyn), należy brać pod uwagę fakt, że niektóre wezwania kościołów ulegały zmianom w ciągu wieków. Przykładem będzie parafia Żytno, której dawnym patronem był św. Wawrzyniec i św. Wojciech, czy Maluszyn, gdzie kościół nosił tytuł św. Krzyża i św. Mikołaja zarazem. Symbolika świątyń jest zatem bardzo różnorodna.

Ostatecznie w toku dyskusji nad poszukiwaniem symboli gminy odwołano się do miejscowych tradycji heraldycznych. Wykorzystano w całości barwy i godło herbu Zadora (inaczej zwanego Płomieńczyk) z dodaniem elementu przyrodniczego (mówionego) – kłosów zbóż. Tym sposobem nawiązano do własności rycerskiej Życieńskich, którzy, jeśli nie dołożyli starań, aby Żytno podnieść do rangi miasta, to znacząco przyczynili się do jego rozkwitu. W tym względzie, jako dziedziczy właściciele, byli także opiekunami i dobrodziejami miejscowego kościoła parafialnego. Życieńscy rezydowali w Żytnie, ale w ich posiadaniu znajdowały się także inne miejscowości na terenie dzisiejszej gminy życieńskiej, tj. Mała Wieś, Rędziny, Rogaczówek, Wola Życińska i Sudzin. Naturalnie pierwszeństwo należy się tutaj miejscowości o ważnym znaczeniu na tym terenie. Kłosa zbóż, w liczbie trzech, mają nawiązywać do rolniczego charakteru gminy. Ponadto liczba trzy będzie symbolem trzech dawnych jednostek administracyjnych – gromadzkich rad narodowych (Borzykowa, Maluszyn, Żytno), z których powstała gmina Żytno, a także trzech ośrodków parafialnych, które dały podwaliny instytucjonalne dawnym gminom Borzykowa – Maluszyn – Żytno.

Przy doborze barw i figur heraldycznych skorzystano w całości z herbu Zadora, którego wizerunek po raz pierwszy został odcisnięty z pieczęci w 1399 r. Zdaniem Jana Długosza herb ten został przeniesiony do Polski z Niemiec. Istnieje tradycja, którą podał heraldyk Kasper Niesiecki, o pochodzeniu Zadory z Francji, a nawet ze Starożytnego Rzymu, gdzie miał być używany przez wojska Juliusza Cezara.

Elementy przyrodnicze w heraldyce, jakimi są kłosa zbóż, najczęściej pszenicy i żyta, są popularnymi godłami wielu herbów miast i jednostek samorządowych. W herbach kłosa pojawiają się pojedynczo lub zebrane w snop. Występują jako podstawowy element godła lub też jego część w połączeniu z innymi znakami. W swej symbolice nawiązują do rolniczego terenu gminy Żytno, stanowiąc jednocześnie o szczególnym krajobrazie historyczno-kulturowym kraju.

Barwy elementów godła, czyli głowy lwa ziejącej ogniem w postaci płomienia, naturalnie mogły być tylko srebrno-czerwone (biało-czerwone). Kłosa zbóż w kolorze złotym (żółtym). Godła umieszczono na polu błękitnym (niebieskim), będącym odpowiednikiem koloru tarczy Zadory. Ten kolor można odnieść do rzeki Pilicy i licznych strumieni, jej dopływów, przecinających teren gminy, co widać na załączonej mapie (str. 2).

Naturalnie barwy poszczególnych elementów herbu można interpretować zgodnie z przydawaną im w przeszłości wymową symboliczną (wg Alfreda Znamierowskiego), czyli:

srebro (biel) – oznaczała, m.in. czystość, niewinność, uczciwość, pokorę, lojalność, wieczną chwałę, czy miłosierdzie;

złoto (żółta) – m.in. szlachetność, wspaniałomyślność, wzniosłość, życzliwość, a ponad to boski majestat, glorię zmartwychwstania;

czerwień – m.in. waleczność, odwagę, poświęcenie, męczeństwo, miłość, krew Odkupiciela, Ducha Świętego;

błękit (niebieski) – m.in. niebo, prawdę, wiarę, wierność, stałość, łagodność, niezawisłość oraz Matkę Bożą.

Opracowanie:

dr Łukasz KOPERA

Częstochowa, dnia 22 sierpnia 2019 r.

Literatura:

Jeziernski I., *Gmina Maluszyn w 1935 roku*. Do druku przygotował Ł.S. Kopera, wstępem i przypisami opatrzył A.J. Zakrzewski, fotografie współczesne T.M. Kolamasiak, Włoszczowa 2014.

Kodeks dyplomatyczny Małopolski, t. 2: 1153-1333, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1886.

Kolmas P., *Działalność społeczno-gospodarcza Ostrowskich (od połowy XVIII wieku do roku 1923)*, „Zeszyty Koła Naukowego WSP w Częstochowie” t. 1 (1997), s. 9-20.

Kopera Ł., *Dzieje szkół elementarnych i powszechnych w dobrach Ostrowskich z Maluszyna (do 1945 r.)*, Sudzin-Włoszczowa 2012.

Kopera Ł., *Jak hrabia z Maluszyna władzę Pilsudskiemu przekazał*, „Gazeta Radomszczańska” wyd. z dn. 16.11.2017, nr 46 (1275), s. 18.

Kopera Ł., *Maluszyn i jego mieszkańcy w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1637-1731)*, „Veritati et Caritati” t. 6 (2016), 259-272.

Kopera Ł. (red.), *Silniczka – szkoła i wieś w odsłonie dziejów*, Radomsko 2017.

Kopera Ł., *Z dziejów miasta i parafii Żytno w XVIII wieku*, „Zeszyty Radomszczańskie” t. 8 (2014), s. 165-174.

Łaski J., *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, Gniezno 1881.

Niesiecki K., *Herbarz polski*, t. X, wyd. J.N. Bobrowicz, Warszawa 1979.

Nowak T.A., *Ród Zadorów z Chelma*, „Biuletyn Instytutu Filozoficznego-Historycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie” nr 28/8 (2001).

Miasta polskie w tysiącleciu, t. 2, red. S. Andrzejewski, M. Siuchniński i in., Wrocław 1967.

Odrzywolska-Kidawa A., *Zjazd w Borzykowej 1210 r. – przebieg i znaczenie*, [w:] *Osiem wieków Żytna. Materiały z sesji popularno-naukowej inaugurującej obchody 800-lecia Żytna odbytej w dniu 18 października 1997 r. w Żytnie*, red. A.J. Zakrzewski, Żytno 1997, s. 20-31.

Paprocki B., *Herby rycerstwa polskiego*, Kraków 1858.

Studnicka-Mariańczyk K., *Domena Ostrowskich z Maluszyna. Przykład przemian kapitalistycznych w polskim rolnictwie XIX wieku*, Warszawa 2014.

Szwed Robert, *Żytno i okolice w Powstaniu Styczniowym*, [w:] *Osiem wieków Żytna. Materiały z sesji popularno-naukowej inaugurującej obchody 800-lecia Żytna odbytej w dniu 18 października 1997 r. w Żytnie*, red. A.J. Zakrzewski, Żytno 1997, s. 37-45.

Szymczakowa A., *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998.

Szymczakowa A., *Zadorowie z Bąkowej Góry*, „Herald” nr 7 (1993), s. 34-39.

Zakrzewski A.J., Kopera Ł. (red.), *Villa Maluschyn 1412-2012. 600 lat parafii św. Mikołaja w Maluszynie. Księga jubileuszowa*, Częstochowa 2012.

Zakrzewski A.J., Związek J. ks., *Żytno (1198-1998)*, Żytno 1998.

Zajączkowski S.M., *Z dziejów Żytna do połowy XVI wieku*, [w:] *Drogą historii. Studia ofiarowane prof. Józefowi Szymańskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. P. Dymmel, K. Skupiński, B. Trelińska, Lublin 2001.

Znamierowski A., *Insygnia, symbole i herby polskie. Kompendium*, Warszawa 2003.

Zwoleński M., *Poczet rodów herbowych ziemi częstochowskiej*, Częstochowa 2009.

Załącznik Nr 8 do uchwały Nr XXVII/179/21

Rady Gminy Żytno

z dnia 25 marca 2021 r.

WZÓR WNIOSKU O WYRAŻENIE ZGODY NA UŻYWANIE HERBU GMINY ŻYTNO

.....

(imię i nazwisko)

.....

(miejscowość i data)

.....

(miejsce zamieszkania lub adres siedziby firmy)

WÓJT GMINY ŻYTNO

**WNIOSEK
O WYRAŻENIE ZGODY NA UŻYWANIE HERBU GMINY ŻYTNO**

Proszę o wyrażenie zgody na używanie herbu Gminy Żytno w celu:

.....
.....
.....
.....
.....

Uzasadnienie

.....
.....
.....
.....
.....

Do wniosku dołączam graficzny projekt wykorzystania herbu Gminy Żytno.

.....

(czytelny podpis wnioskodawcy)